

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Актуальні проблеми
вітчизняної
та всесвітньої історії**

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 36

Рівне – 2024

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 36. Рівне: РДГУ, 2024. 248 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Галуха Любов – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії,
професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Остріг)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Майзнер Роберт – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова,
Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м.Жешув,
Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 12 від 28 листопада 2024 р.

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової
інформації: Серія КВ №15857-4329Р**

ISSN 2519-1942

Адреса редакційної колегії: 33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31, корпус №5,
каб. 219, кафедра історії України РДГУ, тел. (067) 780-51-34

email: historical_conf_fhpsir@ukr.net <https://fipmv.rshu.edu.ua/>

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2024

ISSN 2519-1942

9 772519 194006

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Владислав Кравчук, Валерій Шеретюк

МИРНІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ РУСИ З ПОЛОВЕЦЬКОЮ ОРДОЮ.....7

Тетяна Пуха, Валерій Шеретюк

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ 1569-1648 РОКІВ.....14

Андрій Гурбик

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ВЕДЕННЯ ВІЙНИ В МІЛІТАРНИХ
НАРАТИВАХ ЮРІЯ НЕМИРИЧА 1630-х РОКІВ.....21

Олександр Крупка

ІСТОРИЧНІ ВИМІРИ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ «КОЗАЦЬКОГО
НАРОДУ» ГЕТЬМАНЩИНИ.....32

Ірина Богданець, Валерій Шеретюк

КІЛЬКІСТЬ І ТИПОЛОГІЯ МІСТЕЧОК, ЇХ МІСЦЕ В СТРУКТУРІ
ВОЛИНСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ
ХХ СТОЛІТТЯ.....41

Євген Куропаткін, Валерій Шеретюк

ДИВІЗІЯ УНР «ЗАПОРІЗЬКА СІЧ» ОТАМАНА ЮХИМА БОЖКА
У БОЯХ ЗА ЖМЕРИНКУ (1919 РІК).....52

Олена Максимчук, Валерій Шеретюк

ЗАГОСТРЕННЯ КОНФЛІКТУ МІЖ УКРАЇНСЬКИМИ
НАЦІОНАЛІСТАМИ ТА СОВЕТСЬКИМИ ПАРТИЗАНАМИ.....66

Тетяна Опанасюк

ВІЙНА ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ:
НАСЛІДКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ.....75

Едуард Опанасюк

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ СТРУКТУР У ФОРМУВАННІ КОНФЕСІЙНОГО
ПРОСТОРУ УКРАЇНИ.....86

Назар Корнійчук, Тетяна Карпунхіна

ВПЛИВ ІСТОРІЇ УПА НА СУЧАСНУ ДЕРЖАВНУ
ПОЛІТИКУ УКРАЇНИ.....96

Дмитро Ващук

ДВІ ВІЙНИ – ОДНА ІСТОРІЯ (ДО ПОЧАТКУ МОСКОВСЬКО-
УКРАЇНСЬКИХ ВОЄН 1500–1503 РОКІВ ТА 2014 – ... РОКІВ).....108

РОЗДІЛ II

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Mihai Burunciuc

MOLDOVA AND ITS INTEGRATION INTO THE REGIONAL
ECONOMY OF THE 16TH CENTURY.....113

Альона Кібиш, Степан Сияк

УТВОРЕННЯ НАЦИСТСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕХАНІЗМУ
КАРАЛЬНИХ ОРГАНІВ.....121

Дарина Татарин, Степан Сияк

ЖІНКИ У АРМІЯХ АНТИГІТЛЕРІВСЬКОЇ КОАЛІЦІЇ
1939-1945 РОКАХ.....133

Олександр Колодич, Степан Сияк

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В ПІВДЕННО
АФРИКАНСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ ЗА ПРЕЗИДЕНСТВА
НЕЛЬСОНА МАНДЕЛИ.....141

Єлизавета Бещук, Тетяна Опанасюк

ТРАНСФОРМАЦІЯ АВТОРИТАРНИХ РЕЖИМІВ У
ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇНАХ У ХХІ СТОЛІТТІ.....153

Бахтієр Амінов

ВІДНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ І ЗБЕРЕЖЕННЯ
ЗНИКАЮЧИХ ВИДІВ РЕМЕСЕЛ.....159

РОЗДІЛ III

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, ІСТОРИОГРАФІЯ ТА КУЛЬТОРОЛОГІЯ

Микола Федоришин

КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ІСТОРИКО-
КУЛЬТУРНОГО ЗАПРВІДНИКА «ДЕРМАНЬ» ІМЕНІ УЛАСА
САМЧУКА.....166

Андрій Слесаренко, Роман Михальчук

ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ЗІБРАНЬ
УСНОІСТОРИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ В НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕННЯХ І ВИКЛАДАЦЬКІЙ ПРАКТИЦІ (НА ПРИКЛАДІ
ІНСТИТУТУ ВІЗУАЛЬНОЇ ІСТОРИЇ ТА ОСВІТИ ФОНДУ ШОА
УНІВЕРСИТЕТУ ПІВДЕННОЇ КАЛІФОРНІЇ, США.....173

Оксана Кундеус

РОЛЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....181

Тетяна Бородіна

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ УСНОІСТОРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ
КОЛЕКЦІЇ ЯХАД-ІН УНУМ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ГОЛОКОСТУ НА
ПОЛТАВЩИНІ.....194

Юрій Ліннік

КОНЦЕПЦІЯ ЛЮБОВІ У ФІЛОСОФСЬКІЙ СПАДЩИНІ
Г. СКОВОРОДИ ТА П. ЮРКЕВИЧА.....198

Таміла Герасимчук

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ У РОЗБУДОВІ ТОЛЕРАНТНОСТІ
ТА ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....206

Дмитро Свиридон

ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
У СТАРШІЙ ШКОЛІ.....220

Яна Лукашук, Степан Синяк

ПОНЯТТЯ ТА ПРИЧИНИ УВАГИ ДО КРИТИЧНОГО
МИСЛЕННЯ.....227

Михайло Жаб'юк, Степан Синяк

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ЗАСТОСУВАННЯ
МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ.....237

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....246

Подвойський розробляє план наступу проти армії УНР 9 липня 1919 р.
[<https://www.facebook.com/groups/ukraine1917/>].
112485751_48345?ysclid=m5tyjvh1ko888568415]

УДК 94 (477) «1939/1945»

ЗАГОСТРЕННЯ КОНФЛІКТУ МІЖ УКРАЇНСЬКИМИ НАЦІОНАЛІСТАМИ ТА СОВЕТСЬКИМИ ПАРТИЗАНАМИ

Олена Максимчук

Рівненський державний гуманітарний університет

Україна, 33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31

e-mail: olenotschkamaximtschuk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4298-7329>

Валерій Шеретюк

Рівненський державний гуманітарний університет

Україна, 33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31

e-mail: v.sheretiuk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6744-4569>

Анотація. Стаття присвячена аналізу конфлікту між українськими націоналістами і радянськими партизанами на території Західної України під час Другої світової війни. У дослідженні розглядаються передумови

виникнення конфронтації, важливі тактичні моменти і хронологія зіткнень між силами 1942-1944 рр. Докладно описані взаємодія між українськими повстанцями (УПА) і Загоном радянських партизан, підкреслені політичні та військові аспекти конфлікту. У статті аналізуються причини, що призвели до ескалації насильства, та висвітлюються результати діяльності обох сторін.

Ключові слова: українські націоналісти, радянські партизани, конфлікт, українські повстанці, повстання.

Abstract. The article is devoted to the analysis of the conflict between Ukrainian nationalists and Soviet partisans in the territory of Western Ukraine during World War II. The study examines the prerequisites for the confrontation, important tactical moments and the chronology of clashes between the forces in 1942-1944. The interaction between the Ukrainian Insurgents (UPA) and the Soviet Partisan Detachment is described in detail, and the political and military aspects of the conflict are emphasized. The article analyzes the reasons that led to the escalation of violence, and highlights the results of the activities of both sides.

Keywords: Ukrainian nationalists, Soviet partisans, conflict, Ukrainian insurgents, uprising.

Вступ. Конфлікт між українськими самостійниками та советськими партизанами виник через фундаментально різні цілі, які переслідували обидві сторони. Націоналісти ставили за мету створення незалежної української держави, в той час як «червоні» прагнули відновлення радянської влади в Україні, борючись як проти німецьких окупантів, так і проти українських повстанців. Ці кардинально відмінні погляди ускладнили можливість порозуміння між сторонами, навіть в умовах спільної боротьби з німцями. Замість того, щоб співпрацювати, обидві сторони швидше схилилися до взаємних сутичок.

Основна частина. Перші конфлікти між українськими самостійниками та советськими партизанами почали відбуватися на Рівненщині в другій половині 1942 року, коли в регіоні сформувалися місцеві партизанські підрозділи. Одночасно до України прибули досвідчені диверсійні групи, що дало змогу збільшити інтенсивність військових дій. Це протистояння стало не лише військовим, а й ідеологічним змаганням, яке суттєво вплинуло на розвиток подій у регіоні. Обидва рухи прагнули здобути контроль над територією та впливом на місцеве населення, що призводило до частих збройних сутичок і ескалації насильства [11].

Одна з перших перестрілок між оунівцями та советськими диверсантами була зафіксована німецькою службою безпеки на початку жовтня 1942 р. під Рокитним, де загін радянських парашутистів наткнувся на групу бандерівців. У результаті бою невелика частина диверсантів загинула, а націоналісти захопили трофеї [7].

Цікаво, що в другій половині 1942 року чекісти під командуванням М.Медведєва на Рівненщині не вступали у пряме протистояння з місцевими націоналістами. Основною метою їхньої діяльності була розвідка в глибокому німецькому тилу, і, аби уникнути небезпеки, вони вирішили вести переговори з Т. Бульбою-Боровцем, досягнувши домовленості про нейтралітет. Такий підхід дозволив диверсантам розширити свій вплив у регіонах, які контролювали бульбівці, не піддаючи себе ризику.

Проте з початком 1943 року почалися перші серйозні зіткнення між советськими партизанами та бандерівцями. Наприклад, 20 лютого 1943 року сотня «Коробки» (під командуванням Перегійняка) атакувала табір радянських партизанів поблизу села Замороженого на Сарненщині. У цьому ж місяці бандерівці влаштували напад на групу «червоних» у селі Сохи Дубровицького району, убивши десять супротивників. Також в селі Золоте Висоцького району вони знешкодили розвідувальну групу з чотирьох радянських партизанів.

Ці події стали початком активних бойових дій між обома сторонами, які прагнули здобути контроль над територією, що призвело до ескалації насильства та загострення конфлікту в регіоні. Бандерівці, зміцнивши свої позиції, почали активно боротися з усіма, хто заважав їхнім планам, включаючи як німецькі війська, так і радянських партизанів [14,с. 608].

Перше зіткнення між націоналістами та Сумським партизанським з'єднанням під командуванням С. Ковпака відбулося наприкінці лютого 1943 року в Людвипільському та Костопільському районах Рівненщини. Це протистояння стало знаковим, адже, на відміну від подальших сутичок, які мали більш запеклий характер, на початку конфлікту радянські партизани демонстрували стриманість. Свідчення С. Ковпака свідчать про те, що у цей період між самостійниками та «червоними» не було абсолютної непримиренності, і радянські партизани не вбивали захоплених у полон бандерівців.

Цей підхід до ведення бойових дій відзначався певною тактичною обережністю, оскільки обидві сторони усвідомлювали, що їм потрібно зосередитися на спільному противнику — німецьким окупантам. Проте, як показали подальші події, ситуація швидко змінилася, і з часом насильство між

українськими націоналістами та радянськими партизанами набуло більш жорстоких форм. Конфлікт став складним і багатограним, оскільки обидві сторони переслідували свої цілі, що часто перебували в явному протиріччі одна одній [8].

Узагалі рейдуючи через терени, де оперували збройні відділи українських націоналістів та були осередки ОУН (б), С. Ковпак вимагав від своїх бійців підвищити пильність і обережність, тримати зброю напоготові, а також не заходити до будинків [4].

Командир Сумського партизанського з'єднання С. Ковпак, перебуваючи у лютому 1943 р. на Рівненщині, усвідомив військово-політичну ситуацію, яка склалася у цьому терені. Складаючи підсумковий звіт про Карпатський рейд, датований 1 жовтням 1943 р., він зазначав : «Українські націоналісти особливо сильні в Рівненській області. Їхні сотні розташовані по середній течії річок Случ і Горинь, в районах на північ і на північний захід від Рівного, у славуцьких і шумських лісах. Тут їх, за деякими підрахунками, декілька десятків тисяч, озброєних і організованих в т. зв. УПА (Українська повстанська армія). Керує ними ОУН. Експлуатуючи ненависть українського населення до німців, вони зуміли підняти маси на збройну боротьбу, але сили вони беруть для боротьби з радянською владою [...] Особливу загрозу становлять націоналісти Волині. Вони зуміли озброїти велику кількість народу і організаційно оформити свою банду. У них проведена підготовча робота для боротьби з радянською владою [...]»[2].

Уже весною 1943 р. деякі місцевості стали повністю належати советським партизанам. Наприклад, наприкінці березня 1943 р. В. Бегма повідомляв Т.Строкачу, що «райцентр Висоцьк і с. Сваричевичі [перебувають] виключно під впливом партизанів» [14, с. 632].

Варто підкреслити, що в першій половині 1943 року одним із пріоритетних завдань для бандерівців стало знищення диверсійних груп радянських партизанів. Це було зумовлено тим, що останні мали значну кількість боєприпасів та зброї, яка була критично необхідною українським націоналістам.

Наприклад, 16 березня бандерівці здійснили напад на диверсійну групу загону ім. 24-ліття РСЧА, що входила до складу підрозділів Сабурова. Хоча під час цього нападу бандерівці змогли захопити в полон лише одного партизана, вони жорстоко розправилися з ним, демонструючи свою рішучість у боротьбі з радянськими формуваннями [15, с.245-246].

З приходом квітня 1943 р. географія протистояння між бандерівцями та советськими партизанами розширилася. До того ж, інтенсивність боїв стала більшою. Наприклад, 18 квітня у повстанській засідці неподалік с. Яполоть Костопільського району загинуло троє партизанів, а уже через десять днів партизанські групи Соколова та Шешкова несподівано атакували націоналістів біля с. Журавичі, убивши 7 упівців і втративши в перестрілці 2 своїх бійців. Своєю чергою, 24 квітня 1943 р. загін ім. Шевченка у с. Заморочене напав на бандерівців [9, с. 155]. Зокрема, 25 і 27 квітня успішні бої УПА з «червоними» партизанами були зафіксовані на межі Рівненської та Волинської областей в районі сіл Микове та Журавичі [10]. Наступного дня партизани Д.Медведева потрапили до бандерівської засідки. У результаті перестрілки двоє «червоних» загинули [14, с. 630].

На початку травня озброєні підрозділи бандерівців атакували декілька партизанських груп, які повинні були провести диверсії на залізничних шляхах. Наприклад, командир партизанського з'єднання ім. М.С. Хрущова І.Шитов радіював у Москву, що за тиждень націоналісти повністю знищили один диверсійний відділ і завдали суттєвих втрат ще двом [5].

Втрати, яких зазнали партизанські загони, спонукали 13 травня Український штаб партизанського руху (УШПР) видати розпорядження, в якому закликав переглянути тактику радянських партизанів у боротьбі з УПА. Зокрема, Т. Строкач вимагав від командирів підрозділів - В. Бегми, І.Шитова, С. Малікова, О. Сабурова, О. Федорова та Я. Мельника - знищувати націоналістів, які нападали на партизанів. При можливості, командири мали намагатися розкладати ряди бандерівців, спрямовуючи їх проти німців, а також роззброювати та розпускати їх.

Остаточна ставка на знищення українського націоналістичного підпілля була зроблена після наради, що відбулася 28-29 травня 1943 року в Лельчицькому районі Гомельської області Білорусії, за участю членів Українського штабу партизанського руху та ЦК КП(б)У. Ці рішення свідчили про зміну стратегії радянських партизан у протистоянні з УПА та намагання зміцнити свої позиції в умовах зростаючої активності націоналістичних формувань [9, с. 157].

Після певного затишшя в травні протистояння між українськими націоналістами та советськими партизанами розгорнулося з новою силою.

Одну з перших перестрілок у наступному місяці провів загін Д.Медведева (5 червня 1943 р.), яка завершилася поразкою повстанців [3]. Через декілька днів,

загін ім. Шевченка Рівненського партизанського з'єднання №1 ліквідував двох націоналістів у Дубровиці [4, с. 215].

Декілька сутичок між советськими партизанами та упівцями відбулися у другій половині червня. Зокрема, 20 червня підбивна група рівненських партизанів після вдало виконаної диверсії на залізничному полотні Брест-Ковель, повертаючись до місця дислокації партизанського загону, зав'язала сутичку із бандерівцям у с. Самори. Останні втратили 7 бійців, ще 13 залишилися пораненими [9, с. 86].

22 червня 1943 р. група партизанів Костюшка отримала запеклий опір упівців неподалік с. Майдан. У своїй внутрішній документації радянські партизани відзначали, що націоналісти були розгромлені, адже втратили 22 особи, ще 50 залишилися пораненими. Про свої втрати «червоні» не бажали повідомляти [9, с. 89].

Слід зазначити, що з червня 1943 року конфлікти між бандерівцями та радянськими партизанами фактично переросли в справжню міжпартизанську війну. Рейд з'єднання С. Ковпака став каталізатором цього загострення, підштовхуючи обидві сторони до активізації своїх дій. Цю думку підтверджували також командири рівненських партизанів В. Бегма та Л. Кізя у своїх спогадах, вказуючи на те, що напруженість між групами зростала, а зіткнення ставали дедалі частішими. У таких умовах боротьба за вплив на території України набула нових, більш жорстоких форм, і обидві сторони змушені були адаптувати свої стратегії, щоб протистояти одна одній [1].

Характерно, що бандерівці уникали прямих нападів на з'єднання Ковпака і віддавали перевагу знищенню дрібних розвідувальних груп противника, які відходили на значні відстані від основних баз партизанів. У випадку зіткнення з ворогом ці групи не могли розраховувати на підтримку, що робило їх більш вразливими. Цей підхід підтверджують спогади С.Ковпака, який описував, як його підрозділи стали мішенню для таких нападів, і що бандерівці намагалися максимально використати ситуацію, щоб знищити ворожі елементи поодиночі, залишаючи основні сили в спокої [12, с. 46].

Потрібно відзначити, що упівці використовували природні перепони на шляху Сумського партизанського з'єднання, як можливість нападу на радянських партизанів та припинення його просування. Зокрема, 21 червня бандерівці нав'язали перестрілку із ковпаківцями при проходженні останніми р. Случ біля с. Більчаки, проте вона виявилася для упівців невдалою [12, с. 47].

24 червня, після чергової сутички із націоналістами біля с. Корчин, С.Руднев записав у щоденнику: «За ці дні...нерви настільки напружені, що

майже нічого не їм. Оскільки тут таке політичне сплетіння, що потрібно сильно думати, убити це дуже проста річ ; але потрібно зробити так, щоб уникнути цього. Націоналісти наші вороги, але вони б'ють німців. Ось тут і маневруй і думай» [12, с. 104-105].

Кожний день перебування партизанів С. Ковпака на Рівненщині не обходився без зіткнень із українським повстанцями. Про припинення вогню не було й мови. Ворогуючим сторонам вдалося лише домовитися про коротко термінове перемир'я наприкінці червня 1943 р., коли бандерівці заблокували рух Сумського партизанського з'єднання через р. Горинь, у с. Здвиждже [12, с. 49-51]. Проте перетнувши водну перепону, радянські партизани знову опинилися під ворожим вогнем.

Мають рацію вітчизняні дослідники А. Кентій і М. Слободанюк, наголошуючи на тому, що УШПР недооцінював труднощі проведення рейдів на далекі відстані. Зокрема, керівні органи не розуміли становища в західних областях, де на сильних позиціях були українські повстанці [6].

Отже, УПА намагалася за будь-яку ціну не допустити в контрольовані повстанським рухом райони «червоних» партизанів. Як вже зазначалося, формування військово-адміністративної структури УПА завершилося лише наприкінці весни – на початку літа 1943 р. Попри розгалужену сітку ОУН на Волині, визначального значення для повстанської армії мало збільшення підтримки серед населення. З прибуттям на Рівненщину двохтисячного партизанського з'єднання С.Ковпака, повстанці розуміли, що крихка перевага могла вислизнути у них з рук. Аби утримати її, повстанці розпочали безкомпромісну боротьбу із советськими партизанами. Зокрема, з другої половини червня 1943 р. датується збільшення боїв із залученням великих стаціонарних підрозділів та значними втратами з обох сторін.

Відомо, що у липні 1943 р. підризна партизанська група Падуха із Рівненського партизанського з'єднання № 2 вела затяжний бій із бандерівцями. Цього ж місяця група саперів із з'єднання ім. Б. Хмельницького потрапила у засідку до бандерівців у с. Черемушне, проте завдавши ворогові втрат, змогли продовжити свій шлях.

Протистояння між українськими повстанцями та советськими партизанами перекинулося на територію Білорусії. Прикметно, що тут повстанцям вдалося завербувати декілька партизанів Пінського з'єднання БШПР, які ліквідували комісара партизанського загону ім. Суворова Б.Михайловського і чотирьох рядових. Проте, у відповідь загін ім. Молотова провів вдалу операцію, у ході якої знищив 71 націоналіста [3, с. 136-137].

На початку літа 1943 р. відбувалися перші сутички між упівцями та советськими партизанами на північно-східній Рівненщині. Фактично, з цього часу розпочалася боротьба за вплив над цією територією. Зокрема, 13 червня 1943 р. командир з'єднання ім. Хрущова І. Шитов повідомляв УШПР, що під час руху його підопічних до аеродрому, створеного партизанами Сабурова, упівці оточили радянських партизанів біля Рокитного і зав'язали бій, який тривав три години.

Унаслідок чого шитовцям довелося повернутися назад. За словами С.Олексенка, «на 130 партизанів напали до 600 бандерівців. Дві з половиною години вели жорстокий бій, сходилися ледве не в рукопашну на 15 – 20 метрів [...] націоналісти сильно б'ються. Вони відступили лише тоді, коли понесли великі втрати – біля 40 вбитих і до 150 поранених» [3, с. 139].

На Волині бандерівці намагалися ліквідувати місцеве комуністичне підпілля за підтримки СБ ОУН. Комендант військової округи «Заграва», «Борис» відзначав, що 22 липня 1943 р. боївка СБ ліквідувала 14 селян, які підтримували радянських партизанів. Проте, наступної ночі «червоні» поквиталися із нападниками, ліквідувавши трьох осіб [13].

Висновок. Отже, ескалація конфлікту між радянськими партизанами та бандерівцями розпочалася в лютому 1943 року, коли між націоналістами та нечисленними диверсійно-розвідувальними групами більшовиків почали відбуватися короткі, але напружені сутички. Активізація дій «червоних» була викликана успішним контрнаступом Червоної Армії під Сталінградом, що надало партизанам можливість для розгортання розвідувально-диверсійних операцій. Протистояння між упівцями та «червоними» остаточно переросло в міжпартизанську війну з прибуттям на Волинь значних партизанських з'єднань, що істотно змінило баланс сил у регіоні.

Джерела та література

1. Бегма В. Шлях нескорених. Київ : Радянський письменник, 1962. С. 196.
2. Від Полісся до Карпат. Карпатський рейд Сумського партизанського з'єднання під командуванням С. А. Ковпака (червень – вересень 1943 р.): очима істориків, мовою документів. [Упоряд. : А. Кентій, В. Лозинський]. Київ. 2005. С. 165 – 166.
3. Гогун А. Сталинские коммандос. Украинские партизанские формирования. 1941–1944 рр. Москва. 2012. 527 с. – (История сталинизма).
4. Кентій А. «Двофронтова» боротьба УПА (1943 – перша половина 1944)/ А.Кентій// Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія: Історичні нариси. – К., 2005. С. 200.

5. Кентій А. Збройний чин українських націоналістів 1920–1952. Історико-архівні нариси. К.: ДЦЗД НАФ України, 2008. Т.2 : Українська повстанська армія та збройне підпілля Організації українських націоналістів 1942–1956. С. 72.
6. Кентій А. Радянські партизани 1941 – 1944 : світло та тіні. А. Кентій, В. Лоцицький. К. : Інститут історії України НАН України, 2010. С. 22.
7. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. Львів : Наукове товариство ім. Шевченка у Львові, 1993. С. 289, 597.
8. Ленартович О. Український національно-визвольний рух на Волині в роки Другої світової війни : монографія. Луцьк. 2011. С. 230
9. Патриляк І. 1943 рік в історії ОУН і УПА. Український визвольний рух. Львів. 2009. Збірник 13.
10. Патриляк І. «Встань і борись, слухай і вір...» : українське націоналістичне підпілля... С. 440.
11. Сухих А. Ю. Протистояння між радянськими партизанами й українським повстансько-підпільним рухом на Волині в роки німецької окупації (1941– 1944 рр.) дис. ... канд. іст. наук.. Острог, 2019. С. 94.
12. Партизанская война в Украине. Дневники партизанских отрядов и соединений 1941 – 1944. [колл. составителей : О. Бажан, В. Власенко, А.Кентий и др.]. Москва.2010. 670 с. (На линии фронта. Правда о войне).
13. «...Создавать невыносимые условия для врага и всех его пособников...». Красные партизаны Украины, 1941 – 1944 : малоизученные страниц истории. Документы и материалы [Авт.-сост.: А. Гогун, А.Кентий]. Київ.: Украинский издательский союз, 2006. С. 374.
14. Украинские националистические организации в годы Второй мировой войны. Документы : в 2 т. [под. ред. А. Артизова]. Москва. 2012. Т.1. : 1939–1943. С. 608.
15. Motyka G. Ukraińska partyzanka S. 245 – 246.

Reference

1. Behma V. Shliakh neskorenykh. Kyiv : Radianskyi pysmennyk, 1962. S. 196.
2. Vid Polissia do Karpat. Karpatskyi reid Sumskoho partyzanskoho ziednannia pid komanduvanniam S. A. Kovpaka (cherven – veresen 1943 r.): ochyma istorykiv, movoiu dokumentiv. [Uporiad. : A. Kentii, V. Lozynskyi]. Kyiv. 2005. S. 165 – 166.
3. Hohun A. Stalynskye kommandos. Ukraynshkye partyzanskye formirovaniya. 1941–1944 rr. Moskva. 2012. 527 s. – (Ystoryia stalynyzma).
4. Kentii A. «Dvofrontova» borotba UPA (1943 – persha polovyna 1944)/ A.Kentii// Orhanizatsiia ukrainskykh natsionalistiv i Ukrainska povstanska armiia: Istorychni narysy. – К., 2005. S. 200.
5. Kentii A. Zbroinyi chyn ukrainskykh natsionalistiv 1920–1952. Istoryko-arkhivni narysy. К.: DTsZD NAF Ukrainy, 2008. Т.2 : Ukrainska povstanska armiia ta zbroine pidpillia Orhanizatsii ukrainskykh natsionalistiv 1942–1956. S. 72.
6. Kentii A. Radianski partyzany 1941 – 1944 : svitlo ta tini. A. Kentii, V. Lozytskyi. К. : Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 2010. S. 22.
7. Kosyk V. Ukraina i Nimechchyna u Druhii svitovii viini. Lviv : Naukove tovarystvo im. Shevchenka u Lvovi, 1993. S. 289, 597.

8. Lenartovych O. Ukrainyski natsionalno-vyzvolnyi rukh na Volyni v roky Druhoi svitovoi viiny : monohrafiia. Lutsk. 2011. S. 230
9. Patryliak I. 1943 rik v istorii OUN i UPA. Ukrainyski vyzvolnyi rukh. Lviv. 2009. Zbirnyk 13.
10. Patryliak I. «Vstan i borys, slukhai i vir...» : ukrainske natsionalistychne pidpillia... S. 440.
11. Sukhykh A. Yu. Protystoiannia mizh radianskymy partyzanamy y ukrainskym povstansko-pidpilnym rukhom na Volyni v roky nimetskoi okupatsii (1941– 1944 rr.) dys. ... kand. ist. nauk.. Ostroh, 2019. S. 94.
12. Partyzanskaia voina v Ukrayne. Dnevnyky partyzanskykh otriadov y soedynenyi 1941 – 1944. [koll. sostavytelei : O. Bazhan, V. Vlasenko, A.Kentyi y dr.]. Moskva.2010. 670 s. (Na lyny fronta. Pravda o voine).
13. «...Sozdavat nevyosymyie usloviia dlia vraha y vsekh eho posobnykov...». Krasnye partyzany Ukrainy, 1941 – 1944 : malozuchennyye stranyts ystoryu. Dokumenty y materyaly [Avt.-sost.: A. Hohun, A.Kentyi]. Kyiv.: Ukraynyski yzdatelski soiuz, 2006. S. 374.
14. Ukraynyske natsyonalystycheske orhanyzatsyy v hody Vtoroi myrovoi voiny. Dokumenty : v 2 t. [pod. red. A. Artyzova]. Moskva. 2012. T.1. : 1939–1943. S. 608.
15. Motyka G. Ukrain'ska partyzanka S. 245 – 246.

УДК 323:[36:33]:355.422(477)

ВІЙНА ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ: НАСЛІДКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ

Тетяна Опанасюк

Рівненський державний гуманітарний університет

Україна, 33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31

e-mail: opanasiukta@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8836-4973>

Анотація. Тетяна Опанасюк «Війна та соціально-економічна стабільність України: наслідки та можливості подолання». У статті розглядаються соціально-економічні наслідки війни для України та можливості подолання негативних наслідків, спричинених збройним конфліктом. Основна увага приділяється аналізу впливу війни на економічну стабільність, рівень життя населення, інфраструктуру, а також на демографічну ситуацію та соціальні інститути країни. Зокрема, авторка за допомогою методів порівняльного та статистичного аналізу дослідила зміни в макроекономічних показниках, таких як ВВП, безробіття, інфляція, а також процеси відновлення після війни.

Окремий акцент зроблено на ролі міжнародної підтримки та перспективи

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

1. **Амінов Бахтієр** - кандидат історичних наук, доцент Кокандського державного педагогічного інституту (Республіка Узбекистан)
2. **Burunciuc Mihai** - PhD student, Doctoral School of Humanities and Education of the State University of Moldova (Republic Moldova)
3. **Бещук Єлизавета** – здобувач в/о ступеня «Бакалавр» Рівненського державного гуманітарного університету
4. **Богданець Ірина** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
5. **Бородіна Тетяна** - старший викладач кафедри історії Національного університету «Києво-Могилянська академія», випускниця Докторської школи імені родини Юхименків НаУКМА
6. **Ващук Дмитро** - кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України
7. **Герасимчук Таміла** - кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри політології та міжнародних відносин Рівненського державного гуманітарного університету
8. **Гурбик Андрій** - кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України
9. **Жаб'юк Михайло** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
10. **Кібиш Альона** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
11. **Колодич Олександр** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
12. **Корнійчук Назар** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
13. **Кравчук Владислав** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
14. **Крупка Олександр** - кандидат історичних наук, доцент кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування
15. **Кундеус Оксана** – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та міжнародних відносин Рівненського державного гуманітарного університету
16. **Куропаткін Євген** – здобувач в/о ступеня «Бакалавр» Рівненського

державного гуманітарного університету

17. **Ліннік Юрій** – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін КЗВО «Рівненська медична академія»
18. **Лукашук Яна** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
19. **Максимчук Олена** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
20. **Михальчук Роман** – кандидат історичних наук, професор, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету
21. **Опанасюк Едуард** - здобувач ступеня PhD, спеціальності «Релігієзнавство» Рівненського державного гуманітарного університету
22. **Опанасюк Тетяна** - кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та міжнародних відносин Рівненського державного гуманітарного університету
23. **Пуха Тетяна** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
24. **Свиридон Дмитро** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
25. **Синяк Степан** – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету
26. **Слесаренко Андрій** – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету
27. **Татарин Дарина** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
28. **Федоришин Микола** - завідувач літературного музею Уласа Самчука комунального закладу «Рівненський обласний краєзнавчий музей» Рівненської обласної ради
29. **Фьольдварі Шандор** - df.phil., науковий співробітник, викладач балтійських досліджень Університету м. Дебрецен (Угорщина)
30. **Шеретюк Валерій** - кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри історії України Рівненського державного гуманітарного університету

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

ВИПУСК 36

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 29.11.2024 р. Папір офсетний.

Гарнітура «Times New Roman».

Наклад 300. Зам. № 243/1. Ум. друк. арк. 11,19.

ISSN 2519-1942

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 36. Рівне, 2024. 248 с.

УДК 94(477) + 94(100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2024